

Ligia romontscha = Lia rumantscha : rapport annual 1971

Autor(en): **Ratti, Pierin**

Objektyp: **Group**

Zeitschrift: **Annalas da la Societad Retorumantscha**

Band (Jahr): **85 (1972)**

PDF erstellt am: **22.07.2024**

Nutzungsbedingungen

Die ETH-Bibliothek ist Anbieterin der digitalisierten Zeitschriften. Sie besitzt keine Urheberrechte an den Inhalten der Zeitschriften. Die Rechte liegen in der Regel bei den Herausgebern.

Die auf der Plattform e-periodica veröffentlichten Dokumente stehen für nicht-kommerzielle Zwecke in Lehre und Forschung sowie für die private Nutzung frei zur Verfügung. Einzelne Dateien oder Ausdrucke aus diesem Angebot können zusammen mit diesen Nutzungsbedingungen und den korrekten Herkunftsbezeichnungen weitergegeben werden.

Das Veröffentlichen von Bildern in Print- und Online-Publikationen ist nur mit vorheriger Genehmigung der Rechteinhaber erlaubt. Die systematische Speicherung von Teilen des elektronischen Angebots auf anderen Servern bedarf ebenfalls des schriftlichen Einverständnisses der Rechteinhaber.

Haftungsausschluss

Alle Angaben erfolgen ohne Gewähr für Vollständigkeit oder Richtigkeit. Es wird keine Haftung übernommen für Schäden durch die Verwendung von Informationen aus diesem Online-Angebot oder durch das Fehlen von Informationen. Dies gilt auch für Inhalte Dritter, die über dieses Angebot zugänglich sind.

LIGIA ROMONTSCHA
LIA RUMANTSCHA

Rapport annual 1971

La suprastonza dalla LR

parsura	dr. med. vet. Pierin Ratti, Malögia
viceparsura	Toni Cantieni, Lai
nuder	Cristian Caduff, Cuera
assessur	prof. dr. Jachen Curdin Arquint, Cuera
assessur	Theo Candinas, Cuera
secretari	Hendri Spescha, Domat/Ems

Presidents dallas societads affiliadas dalla LR

Società Retorumantscha	prof. dr. Gion Deplazes, conrectur, Cuera
Romania	Dumeni Columberg, lic. oec., Mustér
Uniun dals Grischs	Rav. Gion Gaudenz, plevon, Puntraschigna
Renania	Gion Kunfermann, scolast, Cuera
Uniun da scripturs Romontschs	Ludwig Hendry, scol. sec., Schaffhausen
Cuminonza Radio Romontsch	dr. Stiafen Sonder, Cuera

La lavur dalla LR e da ses organs ei stada duront igl onn 1971 oravontut sut l'enzenna dils resultats dalla Dieta da lavur da Casti dils 7/8 november 1970. Igl examen da cunscienza general ed igl inventari critic dallas acziuns e mesiras tradiziunalas ch'ils ver 80 representants da tut igl intschesch romontsch han fatg a caschun da quella sentupada ei staus tut en tut in bi success.

Il schaner 1971 ha la suprastonza dalla LR surdau als participonts dalla Dieta il rapport final da quella. Quei rapport ha purschiu ina survesta da tut las propostas presentadas dallas singulas gruppas da lavur e dils postulats approbai dil plenum. Sin basa da quei material e dad ulteriuras propostas ha la suprastonza elaborau in

niev program da lavur

per mauns dil Cussegl dalla LR e dalla radunonza da delegai. Quei niv program ei in inventari global dallas mesiras tradiziunalas e novas, dallas acziuns specialas e dallas urgenzas e prioritads. El porscha in spectrum vast e variont da tut quei ch'ei da realisar a cuorta ed a liunga vesta per salvar e mantener nies lungatg en ina situaziun ch'ei semidada fermamein el decuors dils davos onns. La realisaziun dil niv program da lavur ei mo pussivla sch'ei reussescha alla LR ed a sias societads affiliadas da mobilisar ed entusiasmar tut las bunas forzas avon maun per ina lavur cumina sin tut ils camps da veta e cultura romontscha. Ils organs dalla LR ein cumpleinamente cunscients ch'els han dad ademplir ils onns vegnents in grond pensum. Sentelli ch'in program da talas dimensiuns selai realisar mo entras in augment considerabel dils mieds finansials e dallas forzas da lavur che stattan oz a disposiziun dalla LR e sias societads. Per scaffir la basa finansiala necessaria ei la LR seresolvida dad elaborar ina nova

istanza alla Confederaziun

Quell'istanza duei vegnir inoltrada al Cussegl federal el decuors digl onn 1972 suenter ch'il Cussegl dalla LR e la radunonza da delegai han priu investa e posiziun. Nus astgein spetgar che ton il Cussegl federal sco era las combras federalas hagian capientscha per nos basegns e dettien suatientscha allas damondas giustificadas dalla quarta Svizra. Ultra dalla formulaziun d'in niv program da lavur e dalla preparaziun minuziusa dall'istanza alla Confederaziun ha la Dieta da Casti gia menau ad

emprems resultats

concrets e diversas iniciativas ch'ein sin buna via da realisaziun.

El senn dils postulats dalla Dieta da lavur ha la suprastonza dalla LR

numnau in Cussegl da scola che secumpona dallas persunalitads suandontas: Theo Candinas, president, dunna Marietta Bearth, Casti, dunna dr. Fortunata Ramming, Schlarigna, Toni Halter, Vella e ser Leo Reinalter, Andeer. Quei niev organ che ha da s'occupar cun tut las questions dallas scolettas ed oravontut cun la scolaziun e formaziun dallas absolventas dil cuors da mussadras dalla LR ei semess pei a pei alla lavur. El ha schaffiu ils statuts e regulativs necessaris per ina reorganisaziun ed intensivaziun dils

cuors da mussadras LR

En miez quellas lavurs preparatoricas ei curdada nunspetgadamein la demissiun da giuvna *Angelina Secchi*, dapi siat onns instructura dils cuors da mussadras dalla LR. Duront quels onns ei giuvna Secchi sefatga zun meriteivla per la scolaziun dallas mussadras futuras e per las scolettas insumma. Nus giavischein a giuvna Angelina success e cuntentientscha sin siu niev camp da lavur.

Entras la partenza nunspetgada da giuvna Angelina Secchi ha il Cussegl da scola stuiu reorganisar cumpletamein il sistem da scolaziun dil cuors da mussadras. En relativ cuort temps eis ei reussiu ad el da gudignar persunas dad aulta qualificaziun per quei grev mo bi pensum. Aschia ha ils 2 da november 1971 saviu entscheiver — sper treis cuors currents — in niev cuors da dus onns cun 8 scolaras. La LR engrazia al Cussegl da scola ed a scolastas e scolasts per lur prontadad e la gronda lavur prestada. Il Cussegl da scola ha en mira d'organisar igl onn che vegn per l'emprema gada in cuors cumplet da dus onns e da cheutras porscher allas mussadras vegnentas la medema scolaziun e formaziun professionala sco ella vegn intermediada dils seminaris svizzers da mussadras. L'inspecziun da nossas numerusas scolettas ed en special era dallas scolaras en la practica ei vegnida fatga da dunna Paulina Caduff-Vonmoos. Sco cussegliadra en tut las damondas dalla lavur practica en scoletta e persuna da contact denter la LR ed ils divers purtaders dallas scolettas presta dunna Paulina ina zun preziosa lavur.

Cun tut quitaun e grond interess ei la LR sefatschentada cun la damonda dall'

instrucziun universitaria

dils Svizers da lungatg romontsch. Suenter ch'il Cussegl federal veva numnau ina cumissiun federala da studi per quella damonda ha la LR dumandau dalla Regenza grischuna da numnar ina cumissiun cantunala romontscha per puder dar sustegn pli ferm als representants romontschs (dr. Andrea Schorta, cau-redactur dil DRG e prof. dr. Jon Pult) ella cumissiun federala. La Regenza ha dau suatientscha a quei giavisch e numnau ils suandonts signurs sco commembers: Prof. dr. J. C. Arquint, prof. dr. Martin

Bundi, pres., cuss. nazional Toni Cantieni, prof. dr. Alexi Decurtins, prof. dr. Gion Deplazes, dr. Andrea Schorta e cuss. dils stans dr. Gion Clau Vincenz. Quella cumissiun ha collaborau intensivamein cun tut ils gremiums interessai ed il resultat da quella lavur da cuminonza ei in'instanza al Departement federal digl intern cun la damonda da crear in institut nazional per scrutaziuns reticas a Cuera. La LR engrazia a tut quels che han collaborau en ina moda u l'otra vid quei losch proiect, en special al cau-redactor dil DRG dr. Andrea Schorta. Ella spera ferventamein che era quei postulat dalla romontschia anfli capientscha e sustegn davart dallas autoritads federalas.

Sin fundament dils postulats dalla Dieta da lavur, d'ina damonda dalla Uniun Rumantscha da Surmeir e da studis preparatorics dils scolasts romontschs alla scola cantunala ensemen cun inspectur Gion Duno Simeon ha la LR inoltrau al departement d'educaziun ina istanza concernent

l'instrucziun romontscha ella partiziun sursilvana dil seminari da scolasts a Cuera

Igl intent da quell'instanza ei quel d'aprofundar l'instrucziun da nos vegnents scolasts el lungatg mumma e quei tras ina zavrada parziala dils idioms. Surtut duein nos seminarists surmirans, sutsilvans e dalla diaspora (Cuera e contuorn) retscheiver pli intensiv che tochen dacheu ina formaziun da lungatg matern che fa els promts per il grond ed impurtont pensum ch'els han d'ademplier en lur clamada futura. Nus essan perschua di che era quella damonda anfla aunc egl onn proxim ina sligiazion cuntenteivla.

Sco consequenza dalla Dieta da lavur e sin fundament dils basegns da diversas vischnauncas cun scolas fundamentalas tudestgas ei la LR s'occupada intensivamein cun la question dalla

instrucziun audiovisuala

en las scolas primaras. Duront la stad han ils signurs Rudi Netzer, Vaz e David Willi, Domat, omisdus scolasts secundars cun enconuschientschas specialas dalla metoda audiovisuala, elaborau per incumbensa dalla LR in cuors audiovisual romontsch. Ei setracta cheu d'ina adaptaziun d'in cuors existent franzos. L'entschatta en quella direcziun vevan gia ils scolasts da San Murezzan dau. Quell'emprema adaptaziun — cun tut las indicaziuns metodicas e tecnicas per ils scolasts — survescha da present sco instrument d'emprova ed experientscha en diversas scolas. Parallel cun quella adaptaziun ei era vegnius realisau in cuors audiovisual per carschi che vegn experimentaus dapresent a Glion, Domat, Savognin, San Murezzan e Samedan. Il Cussegl dalla LR ei seschais orientar davart quellas empremas emprovas en ina sesida a Domat. El ei arrivaus alla conclusiun che la suprastanza deigi

cuntinuar cun ils sforzs en quella direcziun. Nus essan perschua di ch' ils cuors audiovisuals per scolas e carschi vegnan a dar novs impuls ed ad arver novas pusseivladads per il manteniment e la tgira da nies lungatg mumma.

La radunonza da delegai

En sia sesida dils 19 da zercladur a Cuera ha la radunonza da delegai, igl organ suprem dalla LR priu cun viv interess enconuschientscha dil niev program da lavur per igl avegnir. Era ils delegai, nos umens alla front romontscha, ein pertscharts che la realisaziun dil program damonda d'ina vart in ferm engaschament da mintga singul, en famiglia, scola e cuminonza, e da l'otra ina basa finanziaria pli vasta e solida. Ils delegai ein perquei digl avis che la suprastonza hagi da far tut ils pass necessaris per scaffir bunas premissas per la realisaziun da tut las mesiras pridas en egl.

Il cussegl

Il cussegl dalla LR ei igl organ directiv e consultativ e cumpeglia la suprastonza dalla LR ed ils presidents dallas societads affiliadas. En treis sesidas eis el s'occupaus intensivamein da tut las damondas impurtontas che han fatschentau la suprastonza durant igl onn 1971. Nus essan perschua di che quei impurtont organ sto daventar egl avegnir aunc pli che tochen ussa igl instrument da coordinaziun e canalisaziun da tut las bunas forzas avon maun. Oravontut sto era l'orientaziun ed informaziun reciproca vegnir intensivada.

La suprastonza

En buca meins che 14 sesidas ei la suprastonza s'occupada dils numerus problems per part zun grevs ch' ein stai da slijar durant ils 1971. Igl ei stau in onn da lavur gronda en tuts graus. Che quella ha saviu vegnir prestada cun success ei d'engraziar alla stupenta collegialitad che regia denter ils commembers ed a lur prontadad absoluta da star a disposiziun da tuttas uras e temps cura che questiuns urgentas pretendan quei.

Il secretariat

Il rapport final dalla Dieta da lavur, il niev program da lavur, la preparaziun e redacziun dall'istanza alla Confederaziun e las diversas istanzas specialas han buca caschunau mo alla suprastonza, mobein era al secretariat in considerabel augment dalla lavur. Cun la reorganisaziun dil cuors

da mussadras ha era il secretariat stuiu surpender certs pensums administrativs ed organisatorics supplementars. Per regla ha il secretari era da star a disposiziun dallas diversas cumissiuns ed oravontut era dil Cussegl da scola. Sper la gronda lavur dil mintgadi ei il secretari sespruaus dad intensivar ils contacts cun nos scolasts — surtut en connex cun las damondas dils cuors audiovisuals — cun las autoritads cantunalas e comunalas e ton sco pusseivel era cun la populaziun romontscha.

En sia lavur administrativa vegn il secretari sustenius d'ina secretaria/contabilista. L'entschatta settember 1969 veva giuvna *Sabina Spinnler* surpriu quei interessant mo era pretensius pensum, suenter ch'ella veva menau dapi ils 1965 cun oreifer success la scoletta ladina d'exercezi a Cuera. Per ina giuvna buca romontscha che veva denton empriu e dumignava il ladin e sursilvan bein ina prestaziun admirabla.

L'entschatta fenadur ha giuvna Sabina deplorablamein bandunau il biro dalla LR per re prender puspei in'activitad sil camp educativ. Nus prendein bugen la caschun per engraziar a giuvna Sabina grondamein per la buna e conscienziusa lavur prestada ton sil sector dallas scolettas e dall'instrucziun dallas mussadras — in pensum ch'ella ha ademplier a pèr cun la lavur da biro — sco era en l'administraziun dalla LR. Nus giavischein ad ella per igl avegnir gronda satisfacziun e cuntentientscha.

Sco successura da giuvna Sabina Spinnler eis ei reussiu alla suprastanza da gudignar en giuvna *Genoveva Arquisch* da Lumbrein ina excellenta forza da lavur. Giuvna Genoveva era gia stada ils onns 1962—66 la capavla giuvna da biro dil secretariat dalla LR. Ella ha repriu siu post d'antruras igl empren da settember. Nus fagein ad ella in beinvegni cordial.

Publicaziuns dalla LR e dallas societads affiliadas 1971

Cun satisfacziun e cuntentientscha savein nus rapportar d'ina gronda activitad sil camp dallas ediziuns e quei ton dalla LR senza sco era dallas societads affiliadas. En ediziun dalla LR ein cumparidas las ovras suandontas:

Kästner/Bischoff/Arquint	Emil e'ls detectivs, ladin
Candinas Theo	La fuigia dil Stoffel
Pedretti Erica	Ils trais sudos, ladin, sursilvan, tudestg
Larese/Schmid/Guidon	Vuolpet Buolfin, ladin

Ensemen cun l'Ovra Svizra da Lectura per la Giuventetgna (OSL) ils carnets:

Nr. 1147 Erzinger/Halter	La poppa ed igl uors, sursilvan
Nr. 1148 Erzinger/Marugg	La poppa e l'uorsin, ladin
Nr. 1149 Erzinger/Felix	La popa ad igl urs, sursilvan

Nr. 1150	Erzinger/Schaniel	Ritigna ed ursign, surmiran
Nr. 1151	Muoth/Halter/ Caminada	A mesiras, sursilvan
Nr. 1152	Grob A. P.	Flöchin, ladin
Nr. 1153	Meichle/Florin	L'energia atomica, ladin

Sin fervent giavisch da nos chors e lur dirigents e cusseglia da dalla cumissiun da cant ha la LR publicau en tiarza ediziun ils dus cudischs *Laudinella*, per chors mischedai e *Guardia Grischuna*, per chors virils (ed. scursanida) sper ulteriuras canzuns per chor viril e mischedau sin fecls libers.

Medemamein sco ediziun dalla LR ei cumparida la brochura dad Emil Kast «Difficultads ortograficas el lungatg romontsch-sursilvan» (36 lecziuns publicadas ellas gasettas «La Casa Paterna» e «Gasetta Romontscha»).

Persulas ni en lavur cumina han nossas societads affiliadas realisau las suandontas ediziuns:

Preussler/Biert	Il lader Barnabun, ed. Uniun dals Grischs
Preussler/Bischoff	L'homin da l'aua, ed. Uniun dals Grischs
Fontana Gian	Ediziun cumpleta en 3 toms, ed. Renania
Divers auturs	Curtin d'honor, ed. Romania e Renania

Sper quei grond diember d'ovras edidas dalla LR ni dallas societads affiliadas han era las casas edituras ni privats presentau ina biala raccolta litterara che nus lein era menziunar cheu cun grond engraziament ad auturs ed editurs:

Buchli Emil	Svutrada, ed. Bischofberger
Bundi Gian	Parevlas engiadinaisas, ed. Stamparia engiadinaisa
Divers auturs	Prosa Ladina en versiun sursilvana, ed. Fontaniva
Hendry Ludivic	Discuors cugl assassin, ed. Desertina
Maissen Michel	Molas Mulin, ed. Rev. Retoromontscha
Larese/Schmid/Decurtins	Uolpet Dindin, ed. Desertina
Camathias Flurin	Ovras, ed. vischnaunca da Lags
Stupan Victor	Nüvlas, ed. digl autur

Ina gronda part dallas ovras allegadas vess bein strusch saviu vegnir edida senza igl agid finanziel da differentas varts. Nus prendein bugen la caschun per admetter in engraziament tut special allas instituziuns Pro Helvetia, Ovra Svizra da Lectura per la Giuventetgna (OSL), Cuminonza Grischuna da lavur per il bein cudisch (BAJ), Fondo cultural cantunal e Fondo Cadonau che semuossan adina puspei prompts e generus cura ch'ei setracta da far pussevlas bunas ediziuns romontschas.

In grond Dieus paghi

In rapport annual ei bein strusch il liug per porscher ina cronica ni survesta cumpleta dils fatgs ed eveniments che han legrau, mumentau e commentau il pievel romontsch el decuors d'in onn. Il prighel d'emblidar ina personalitad u l'autra, quella prestaziun u tshella ei gronds. Ina caussa lein nus denton segir buca munchentar: Da dir in grond e sincer Dieus paghi a tut tgi che ha tenu la dira, che ha prestau lavur per bien e pro dil moviment romontsch e dil manteniment dil lungatg mumma sin in u l'auter camp da veta, lungatg e cultura romontscha. Savens ei la lavur pintga, magari davos las culissas, ein las prestaziuns mudestas e las stentas nunspectacularas decisivas. Nus savein ch'ei vegn prestau da biars di per di lavur endinada, ch'ei vegn adina puspei dau anim e curascha. Per quellas prestaziuns e per quella tenuta curaschusa engraziein nus da cor. Nus essan ferm perschua di ch'il romontsch miera buc, perquei che menaders e pievel vulan el funs dil cor ch'el vivi.

Pierin Ratti, parsura

Nossas societads affiliadas

Societad Retoromontscha

Cun cumpleina satisfacziun mirein nus anavos sigl onn 1971. El ei staus in dils ruasseivels en las annalas da nossa societad, denton buca meins fritgeivels, sco quei che nus vegnin a saver relatar cun plascher.

1. Il Dicziunari rumantsch grischun (DRG)

Quel daventa pli e pli nossa luschezia. Mo el crescha era ch'igl ei in plascher. Igl onn passau ein puspei treis faszichels compari, numnadamein 66, 67, 68, quei ad uras ed en temps. Igl ei ina raccolta da plascher. Dils quater dicziunaris naziunals fa il romontsch onn per onn ils pli gronds progress.

2. Las Annalas

Quellas ein sepresentadas culla annada 84 igl atun enstagl dalla primavera tarda sco usitau. Ellas ein aunc mai stadas schi pulpidas, cumpeglian ellas gie buca meins che 300 paginas senza las «Funtaunas da dret» culs tschentaments da La Punt-Chamuesch, Zuoz, Bravuogn, Latsch e Filisur, tut cumpriu aunc ina gada varga 300 paginas. In novum en questas Annalas ei stau il palancau critic, duas emprovas da critica litteraria. Malgrad che las «Funtaunas da dret» vegnan finanziadas dad autras varts, peisan ils cuosts da stampa per in annuari da tal volum tuttina empau da ferm. Nus vegnin a stuer patertgar tgei mesiras che seigien da prender.

3. Nies institut

Sut direcziun da nies caporedactor, dr. A. Schorta, regia en nies institut in fetg bien uorden. Demai che nus vein saviu engaschar per temps in assistent eisi stau pusseivel da tgirar ed ordinar ultra dallas pendenzas in reh material per part retschiert tras donaziuns ni brat. Als differents benefactors lessen nus engraziar cordialmein.

4. Damondas persunalas

Igl onn vargau ei dr. A. Schorta staus a nus a disposiziun cun sia gronda forza da lavur ed experienza sco vidavon. Prof. dr. A. Decurtins ha giu in

congedi da sis meins per preparar la secunda ediziun dil vocabulari sursilvan, ferton che prof. dr. J. C. Arquint ha giu in ulteriur onn in engaschament dad in miez pensum alla Scola cantunala. Igl ulteriur temps ha el luvrau tier la SRR. Dapi il mars vargau vein nus giu sgr. lic. fil. Hans Stricker per 15 dis il meins sco nies assistent. Il davos temps ha el entschiet a redeger e signar artechels el DRG.

Pigl onn vegnent sperein nus da saver quintar cun las medemas forzas da lavur e forsa aunc da saver gudignar per temps dunschala prof. dr. Ricarda Liver.

Il svilup da pagas e cuosts sforzan nus in smiul avon il temps calculau da renovar nossa istanza a Berna e tier il Cantun ensemen cun ils treis ulteriurs dicziunaris naziunals.

5. La radunonza generala

Quella ei vegnida refretga sin la fin schaner 72 per saver far diever da certas directivas ed expectoraziuns dalla Cummissiun filologica che ha salvau sia 97avla sesida ils 11 da december.

6. Fatgs legreivels

Per l'emprema gada dapi sia existenza ha l'Uniun svizra per las ciencias moralas tenui sia radunonza generala el Grischun, ils 22/23 da matg a Cuera. Sco suletta uniun che appartegna a questa societad vein nus astgau esser gideivels a preparar questa scuntrada che ha priu in legreivel decuors.

Ils dus semesters vargai ha nies vicepresidente, prof. dr. Jon Pult legiu alla Universitad da Turitg sur litteratura romontscha e dau in entruidament el lungatg ladin.

G. Deplazes

Romania

Igl onn 1971 ha la Romania saviu festivar siu 75avel anniversari. Ella ei vegnida fundada ils 15 da settember 1896 d'entgins students cun entusiassem giuvenil, empalaus e sustenius dalla experienza madira dalla veta. Denter ils fundaturs cattein nus plirs campiuns romontschs sco in Caspar Decurtins, in Pieder Tuor ed in Gion Cahannes. All'entschatta dominava la tempra studentica ed en special las isonzas dalla Uniun svizra da students. Cun pliras reorganisaziuns — aschia 1911 e 1948 — han ins empruau da conton-

scher ina pli gronda derasaziun dil moviment romontsch sut la devisa «pil pievel, cul pievel». La davosa emprova en quella direcziun datescha dils 1967. Ella ei forsa vegnida onz tard per puder contonscher il success giavischau.

Il prighel e l'influenza exteriura crescha ad in crescher. Ei dat oz buca ina solia vischnaunca che fuss buca exponida alla infiltraziun jastra, pergei ils mieds moderns da communicaziun penetreschan entochen els pli davos encardens da nossas muntognas. Sut quellas circumstanzias daventa la lavur a pro da viarva e cultura romontscha adina pli hanada. Tonpli basegna ei en tiara romontscha instituziuns e persunalitads ch'ei promptas da star a disposiziun per il moviment romontsch.

I.

Adina puspei setracta ei d'accentuar la muntada dalla scoletta sco mied per assimilar ils affons d'auters lungatgs. El futur vegnan era las vischnauncas sursilvanas a stuer s'engaschar pli fetg sin quei sector.

Las preparativas per novs mieds didactics per las scolas romontschas fan legreivel progress. In pulit diember da collaboraturs ha elaborau las lavurs enteifer il temps fixau, aschia ch'il manuscret per duas brochuras, ina per il scalem bass ed ina per il scalem ault, ei gia preparadas. Il departement d'educaziun ei en principi prompts da sustener e promover las lavurs per in tal project.

L'intensivaziun dalla instrucziun da romontsch el seminari scolastic ei in vegl postulat. La Romania beneventa perquei l'istanza dalla LR per ina zavrada parziala dalla partiziun sursilvana el seminari el senn che Sursilvans, Surmirans e Sutsilvans obtegnien entginas uras separau.

II.

Ils 10 d'october 1971 ha il Curtin d'honor, restauraus cun gust e capientscha, saviu vegnir inauguraus. Cun quella caschun eisi vegniu arranschau ina mudesta fiasta commemorativa, alla quala las societads culturalas da Trun han cooperau. Il president dalla cumissiun per la restauraziun dil Curtin d'honor, mistral Gieri Vincenz, ha saviu surdar quei liug historic en ina stupenta cumparsa a Romania e Renania. El medem mument ei las suandontas persunalitads, proponidas dalla Romania e dalla Renania e designadas entras il comite d'undraziun sut il presidi da cuss. guv. dr. Giachen Giusep Casaulta, vegnidas undradas: Mattli Conrad, Anton Cadonau, Flurin Camathias, Pieder Tuor, Sep Mudest Nay e Gian Fontana.

En pei d'in grond monument han ils organs cumpetents decidu d'edir ina scartira commemorativa, che sesprova da clamar a memoria la muntada dil vegl center dalla Ligia grischa e da designar en moda concentrada las persunalitads el Curtin d'honor ed empau pli detagliadamein la veta ed ovra dils novs undrai.

III.

La cumissiun per la reponderaziun dallas ediziuns ufficialas dalla Romania sut il presidi d'Ignazi Beer ha cuntinuau sia lavur e presentau ina proposta concreta per ina ediziun semestrala digl Ischi. La radunanza da delegai dils 31 da december 1971 ha approbau quella proposta ed elegiu ina cumissiun redacziunala da 5 commembers, nua che las differentas spartas ein risguardadas. Entras quella midada duei l'ediziun obtener pli bia actualitad e daventer in palancau da discussiun e da scomi d'ideas. Igl emprem numer duei cumparer l'entschatta da 1973. Avon cumpara aunc in Ischi dubel (annada 57 e 58) ella fuorma tradiziunala.

IV.

Sil camp dallas inscripziuns romontschas constatein nus legreivels progress. Ils davos onns han entginas fatschentas pli grondas schau far inscripziuns romontschas, che pon valer sco exempel. En ina acziun speciala eisi reussiu da midar da quei da 220 indicaziuns tudestgas el cudisch da telefon. Quei ei presapauc 10 procent dallas indicaziuns tudestgas da vitgs romontschs en Surselva.

Danovamein eisi stau pusseivel d'arranschar cuors da romontsch per buca romontschs e quei a Mustér ed a Glion. A Glion ha scolast secundar Richard Cavigelli experimentau cun quella caschun la metoda audio-visuala.

Per conclusiun engraziein nus cordialmein a tut quels ch'han sin ina moda ni l'otra contribuui alla promoziun da viarva e cultura romontscha. Nus sperein era egl avegnir da saver quintar cun quei agid.

Dumeni Columberg

Uniun dals Grischs

Als 21 november 1971 ha gnü lö a Zernez la radunanza generala. I d'eiran preschaints üna settantina da duonnas e giuvnas, dad homens giuvens e vegls sü e giò d'Engiadina, nan da Val Müstair e perfin alchüns da sur munts. Il parsura scadent, sar mag. sec. Jon Plouda, ha dit in seis pled da cumgià circa uschè: «Eu n'ha fat l'esperienza cha'l privel plü grand saja da dvantar materialist e da s'instrafottar per tuot il rest. Ma da murir da l'infarct da graschina es üna schnöbla fin. Ün zich inquietezza per noss problems füss da las voutas giavüschabla! Eir stuvain nus guardar da cultivar ed adampchar quel zich superbgia per nossa lingua e cultura. La plü maligna malatia es bain il dischinteressamaint. Ün pövelet sco'l nos nu cumporta quai.»

El ha tuottafat radschun. Nus al savain grà per seis ses ans da lavur sco parsura da nossa Uniun dals Grischs.

Qua e là am stögl eu far la dumanda schi nu fess dabsögn da cultivar daplü *il contact cun las otras uniuns rumantschas*, nomnadamaing cun l'Uniu-ung Rumantscha da Surmeir, cun la Renania e la Romania? Tschert chi sun qua las radunanzas dal Cussagl da la LR ingio chi's vezza e s'oda ils par-suras da las societats. Pro vain amo la granda radunanza da delegats. Mo quai nu basta. Nun avessan nus dad invidar delegaziuns aint da Surmeir, aint dal Plan, giò da Surselva (magari duos autos plains giuvenils!) a nossas festas, a nossas radunanzas? Nu stuvevan eir nus tscherchar access pro els e lur manifestaziuns? Ed eu nu manaj cha be «suprastants» avessan da's sfa-diar per plü intensiv contacts. Id es bain uschè: I's legia be l'aigna gazetta rumantscha, in nos cas il Fögl Ladin, e nu's sa che chi arda our d'Engiadina — o massa pac. Perquai füssa da giavüschar als redactuors rumantschs ch'els zavran our da las gazettas-sours (perfin our da quellas nan da las Dolo-mitas!) quellas novas chi'ns ston interessar e ch'els las publichan in nossa gazetta.

Ediziuns

La stà passada es cumparü «Il lader Barnabun» chi plascha fich bain als uffants, ün cudesch illustrà cun fantasia. Sülla vielgi da Nadal es gnü finalmaing a la surfatscha eir «L'homin da l'aua», el chi'd ha sa dmura gio-som il laj da muglin! Nus ans allegrain eir dals cudeschs cha la LR publica pels uffants ladins: «Emil e'ls detectivs», ün cudesch plain sana tensiun per uffants na massa pitschens e «Vuolpet Buolfin» cun quellas bellas fotografias in culur. Grà pudainsa savair eir a la Stamparia engiadinaisa ch'ell' ha publichà danöv «Las Parevlas engiadinaisas» da Gian Bundi culs pops arti-stics da Giovanni Giacometti. Mo chi saja manzunà quia eir ün cudaschet per imprendder rumantsch, naschü bod sainza chi's sapcha: «Sprachführer — Rätoromanisch für Graubünden — chasa Polyglott». L'iniziativa lapro es statta privata: sar prof. Bernhard von Arx ha fat gnir adaquella, ed uossa avain nus ün cudaschet per imprendder il rumantsch da minchadi — sursilvan e ladin. A sar prof. von Arx stuvain nus savair grà ch'el sduvla eir uschigliö l'airi terratsch rumantsch.

Donaziuns

I'l cuors dal 1971 ha l'Uniu dals Grischs pudü tour incunter duos bel-las donaziuns, l'üna dals ertavels da dna. Amalia Balastèr-Veraguth, Turich/Schlarigna, l'otra da sar Not e dna. Notta Augustin, Sent. Grazcha fich per il nöbel pensar.

Varia

Sar Ruduolf Viletta ha manà in discussiun l'uschedit «ius soli», voul dir il dret sgürà tras Constituziun federala a mincha lingua svizra sün seis in-tschess tradiziunal. La chosa es fingià gnüda discussa repetidamaing ed es al mumaint oget d'üna petiziun inoltrada a la LR. — Cun la Chasa jaura va

quai inavant. L'Uniun dals Grischs ha pajà oura d'incuort il rechav da l'ultima Spüerta ladina. — L'administradura dal Dun da Nadal, dna. Charina Filli, Valchava, avisa ch'ella pudess dar giò gratuitamaing blers Duns vegls, specialmaing davent dal 1933. — Nus vulain ir inavant cun buna spranza, serrand las lingias. Gion Gaudenz

Uniung Rumantscha da Surmeir

Igl onn 1971 ò l'Uniung Rumantscha da Surmeir deploro la sperdita digl sies davos confondatour e commember, igl sies vigl parsoura, poet e scribent, Gion Not Spegnas da Tinizong. Igls sies gronds marets per igl mantignamaint e cultivaziun digl noss lungatg rumantsch, sia gronda premura da mintigneir e promover cultura e tradiziun surmirana, vaia delicito igls 18 da fanadour davant sia fossa averta segl santieri da Tinizong. Ja dastg confirmar, tgi el é sto egn digls gronds pioniers da nossa Uniung e digl muvimaint rumantsch an general e graztga a sia ota vigliadetna er egn digls pi activs poets e scribents rumantschs. Tras igl sies optimal operar an favour da patria e lungatg ò el ans relaschea en monumaint, davant igl cal nous faschagn ena stgava da reverenza, exprimond igls noss pi profonds sentimints d'angraztgevladad e rancunaschentscha.

Scu ancunaschaint ò l'Uniung Rumantscha da Surmeir cuntanschia igl onn corrent igl sies 50avel anniversari. Nossa buna intenziun da festivar chel giubileum anc ainten igl decurs digl 1971 ainten igl casti da Riom sot en nov tetgal è sto invan, causa tgi la viglia ruigna sen la colina sot Riom suschda anavant cun bucca averta vers igl ot. Dantant vot la suprastanza dall'URS betg surmuntar chel scalem sainsa en memento ch. v. d. ella ò concludia da festivar chel giubileum an furma d'ena festa populara la premaveira proxima a Savognin.

Nossas publigaziuns: Igl «Noss Sulom» è cumparia all'antschatta digl onn an furma da scritgeira giubilara ainten sia 50avla annada. Scu supplement ed ornamaint giubilar vagnsa laschea restampar igl nr. 1 e 2 tgi eran gio da dei sperias e dasper chels er anc en tom cun registro tottas lavours e tractats cumparias ainten igls 50 Suloms existenzs. Igl noss meritevel redacter digl Sulom, scolast secundar Gion Peder Thöni ò cun chella gronda lavour confirmo da nov sia gronda capaciad scu redacter. Cun chella exelenta ovra ò el er quito igl sies sarvetsch da redacter digl Sulom, purchond sen meisa dalla suprastanza sia demissiung. Scu succesour digl nonamlidevel Ser Giatgen Battaglia ò Gion Peder siva digl onn 1952, oramai durant 18 onns, purto las gravezzas, chitos e sacrafecis d'en redacter, uscheia tgi nous vagn, bagn deplorond, ma cun l'inpressiung d'en profond engraztgamaint, stuia acceptar sia ramessa. Scu sias succesour ò la supra-

stanza elegia an sia seduta digls 27 da schner, signour dr. Cristoffel Spinas, professor a Sviz e nous cartagn da avoir catto en degn succesour da Gion Peder Thöni.

Igl Calender Surmiran è an sia 21avla annada cumparia per l'amprem'eda sot l'ediziun dall'URS, siva tgi tal è sto anfignen ossa do or dalla Stampa Romontscha da Mustér. Er cun chella annada ò igl sies redacter, scolast secundar Faust Signorel demusso sia capaciad e sia premura scu redacter.

La Pagina da Surmeir, igl noss figliet mensil è cumpareida regularmaintg purtond agls noss lectuors rumantschs las actualitads e novitads da nossa patria. Igl sies redacter, scolast secundar Cyrill Brenn, mareta nossa rancunaschentscha e noss cordial angraztgamaint per sia gronda e betg adegna amparnevla lavour.

Igl Vocabulari da Surmeir, chel digl priewel surmiran da dei desidero mossaveia è igl meis da mars sortia dalla Stampa digl Tagblatt per sa rasar ainten las steivas e scolas rumantschas surmiranas. El vign a sarveir a tots chels, tgi èn intensiunos da mintigneir e cultivar igl noss, oz fitg periclitto lungatg da mumma. Igls dus redacters, dr. Mena Wüthrich-Grisch e dr. Ambros Sonder, tgi on stuia inponder per gronda part lour taimp liber a chella ovra, maretan la rancunaschentscha ed igl angraztgamaint da nous tots. Betg pi pac angraztgamaint mareta igl parsoura dalla LR signour dr. Ratti e sia suprastanza, scu er igl secretari Hendri Spescha, tgi on stuia finanztger l'ovra.

Instrucziun da Rumantsch agl Seminar a Coira: Sen iniziativa da prof. Winzap ed inspecter Gion Duno Simeon è sen la dieta da lavour a Casti digl november 1970 nia trato la dumonda d'en migliuramaint da l'instrucziun digls seminarists surmirans an lungatg mamma. Igls dus iniziants èn nias incumbensos dalla LR da luvrar or e porscher propostas per ena revisiung parziala dall'instrucziun da rumantsch scu lungatg mamma. Sen stimulaziun dall'URS ò alloura la LR sen basis dallas propostas purschidas dalla cummischung, fatg ena istanza agl departamaint d'educaziun.

La suprastanza ò gia durant igl onn da rapport 3 sedutas ed igl parsoura è sto delego a 3 tschantadas digl Cunsegl dalla Leia Rumantscha.

Curs rumantschs èn nias organisos dalla suprastanza dall'URS. A Casti ò scolasta Antonia Schaniel ed a Savognin scolast Gion Giatgen Steier mano igls curs. Per sen igl avigneir vaignsa nous gio piglia contact cun scolast secundar Rudi Netzer e scolast Gion Pol Simeon, per manar aint curs rumantschs sen la moda moderna «audio-visuala». L'URS è pronta da tant scu pussebel finanztger igls curs audio-visuals, ena metoda tgi para a nous, siva da veir visito igl curs da Domat, la pi favorevla per sliir la glianga tudestga an Rumantsch. En cordial angraztgamaint a Rudi Netzer per la gronda lavour tgi el ò gio presto sen chel territori, rancunascheida tant digl cumegn da Vaz scu er dalla Leia Rumantscha.

Cun exprimer nossa pi profunda rancunaschentscha e noss cordial angraztgamaint a tots collaboratours per la lavour prestada sen la tribuna rumantscha, concluda igl mies rapport annual.

A. Camen

Renania

Denter ils numerus defuncts ord igl intschess dalla Renania deplorein nus la sperdita da dus meriteivels commembers: Anton Heinrich Rupp, Trin e Rest Anton Caviezel, Tumeagl.

Gronda lavur supplementara ha la preparaziun, las postaziuns, acziun da subscripziun etc. per la nova ediziun dallas Ovras cumpletas da Gian Fontana caschunau gl'onn vargau alla Renania.

Ils periodics Casa Paterna ed il Calender per mintga gi ein compari regularmein. A nos nunstunclenteivels redacturs sauda era en quei liug il meriteivel engraziament.

Cun satisfacziun astgein nus menziunar ils cuors da lungatg romontsch per carschi, ch'ei vegni organisai e menai atras cun success a Tusaun, Vuorz ed a Glion. Oravontut il cuors romontsch, ch'ei vegnius arranschaus ensemen cun la Romania a Glion ha anflau gronda accoglientscha. Cun bia capientscha ha il menader da quei cuors Richard Cavigelli, Glion introduciu in niev mied d'instrucziun: la metoda audo-visuala, transladata dil lungatg franzos. 22 participonts ord las vischnauncas da Glion, Vuorz, Sagog, Luven, Flem e Schnaus han priu part da quei cuors ed han exprimiu il giavisch da saver continuar d'atun proxim. La via dalla centralisaziun da quels cuors ei semussada gesta.

La cumissiun «fatscha da nos vitgs» ha operau gl'onn 1971 en special en la Sutselva, e quei cun midadas d'inscripziuns e cun in'acziun per il cudisch da telefon.

Nossa radunonza da delegai havein nus salvau ils 17 da zercladur 1971 a Trin. Sper las tractandas statutaricas han ins giu da s'occupar cun l'elecziun d'in niev parsura. Dr. Martin Bundi, Cuera, che ha duront 6 onns tenu francamein enta maun il guvernagl da nossa Renania, ha abdicau. Sut sia direcziun ei nossa uniun stada ordvart activa ed ils Renans engrazian ad el per sia gronda lavur ed iniziativa. Sco successur ei Gion Kunfermann, Cuera vegnius tscharnius.

Novs commembers honorars dalla Renania: Peter Gees, Tani Dolf e ser Flurin Darms.

Ils 10 d'october 1971 ha giu liug a Trun l'inauguraziun dil niev Curtgin d'honor, il qual dat dacheudenvi era canorta als vischins dalla Renania. Dr. Martin Bundi ha undrau ils treis meriteivels dalla Renania: ser Mattli Conrad, Anton Cadonau e Gian Fontana. Ins vul undrar egl avegnir el numnu curtgin persunas ord gl'entir anteriur territori dalla Ligia Grischa. Per quei pass legreivel davart dalla Renania seigi cheu engraziu.

Il vice-parsura: Flurin Gabriel

Uniun dals scripturs romontschs

Activitad, jeu schess ina bufatga activitad. Las ovras dils scripturs dian che l'uniun vivi.

1. Tschentada da lavur a Lags, ils 12 ed ils 13 da zercladur 1971

La tschentada ei stada in success. Ils auturs ein sesi a meisa ed han fatg ina interpretaziun critica dils agens texts. Igl ei quei tuttavia buca da seccapir e natiral. L'opiniun dils participonts ei stada positiva. Ins ha el senn da cuntinuar cun las emprovas.

2. Incumbensa da teater

Igl artechel 2 dalla cunvegientscha denter la LR e la USSR ei midaus. El secloma: Per scaffir e translatar tocs da teater per carschi ed affons, metta la Ligia a disposiziun dalla USSR igl import annual da silmeins frs. 2000.—. Ins ha fatg diever dalla cunvegientscha. Toni Halter ed Andri Peer han survegni l'incumbensa. Ils tocs stattan avon maun. Ulteriuras incumbensas suondan.

3. Cummissiun litterara

Ella ha undrau lavurs da Jon Semadeni, Duri Gaudenz, Armon Planta, Selina Chönz, Chatrina Filli e Michel Maissen.

4. Novas litteraras

La broschura che cumpara treis gadas ad onn ei il feagl da communicaziun ed informaziun. La redactura Imelda Coray-Monn procura per ina notificaziun plascheivla ed interessanta.

5. Prelecziuns

Ellas han aunc adina ina buna tila. Buca mo a caschun dalla radunonza generala, era schiglioc fa ina uniun u l'otra meinsvart ina serada d'autur. Il contact dil scriptur cul pievel ei ina missiun impurtonta.

6. Novs commembers

La suprastonza ha fatg grondas retschercas. Scripturs giuvens, nus vein basegns da scripturs giuvens. Lein sperar da saver registrar proximativamein in success.

7. Terra Grischuna

Il redactur Christian Walther ei beinvulents viers la USSR. El vul publicar en ses numers in text romontsch e dasperas la translaziun e quei els

differentes idioms. Ei drova adina in techet avon ch'il crap vegni en rocla. Ils meins da stad duessan las empremas publicaziuns cumparer.

8. *Uniun svizra da scripturs*

Ins ha stagliau empauet las cumas dallas undas. Las auas vegnan pli ruasseivlas. Andri Peer ei seretratgs sco viceparsura. El ei staus in representant fervent ella suprastanza. La USSR ha saviu grau persunter. Sco niev commember ella suprastanza ha la radunanza generala da Rüsclikon eligiü Theo Candinas. La lavur sigl intsches svizzer ei buca meins hanada.

Ed uss less jeu engraziar. Oravontut alla Ligia Romontscha per las bunas relaziuns. In grond Dieus paghi era als scripturs. Lein buca surveser lur bunaveglia. Ludovic Hendry

Cumünanza Rumantscha Radio e Televisiun (CRR)

1. Sonda, igls 27 da november 1971 ò *la societad Svizra da radio e televisiun* salvo sia radunanza generala a Berna sot igl presidi da v. cunseglieir naziunal dr. Ettore Tenchio. Curt avant la radunanza generala ò la societad da tetg edia igl sies rapport annual, numnadamaintg igl 40avel. An chel cattagnsa bleras interessantas contribuziuns davart igls multifars problems da radio e televisiun. Igl chef digl post da programs da Coira, dr. Clemens Pally s'exprima ainten chel rapport davart «Aspects politics dallas emissiuns rumantschas agl radio ed alla televisiun». Nous admatagn ad el igl duevel angraztgamaint per chella lavour d'ot nivo ainten ena publicaziun Svizra. Cotras ò el documento la praschentscha rumantscha sen tarragn naziunal an degna furma e maniera.

Essend tgi la societad Svizra ò savia festivar igl giubileum da 40 onns, veva la direcziun generala incarico igl anteriour chef dalla partziun pressa e documentazun, dr. Otto Pünter da screiver la storgia dalla SSR. Ainten chel «Curriculum Vitae» vignan relevadas differentas reminiscenzas, tgi relateschan igl immens svilup tgi chella instituziun ò piglia durant 40 onns, ma er la moda e maniera tipica Svizra digl carschamaint da chella interpresa naziunala. Sfigliand la cronica dalla SSR sonsa er constatar, tge sforzs tgi èn stos necessaris anfignen, tgi la CRR è neida recipeida aint igl ravogl dalla societad Svizra.

An occasiun dalla radunanza generala òn tant igl pled introductiv digl president central scu er igls rapports digl directour general e digl directour administrativ Dumenic Carl randia attent igls delegos sen las grondas difficultads, tgi occupeschan igls suprems organs dalla societad. La televisiun ò passanto divers dis fitg «tgods» durant igls davos meis, spezialmaintg a Ge-

nevra, noua tgi ena part digl collaboratours òn az mess a tgomar. Angal tras en immediata intervenziun dallas instanzas cumpatentas è chella crisa neida surmontada. Ma scu digl reminent er ainten otras teras òn dumondas, tgi tangeschan radio e televisiun, an vista a l'impurtanza da chels mediums provoco debatas parlamentarias e lungas discussiuns ainten la pressa. Consequentamaintg davainta la responsablada dallas instanzas cumpatentas adegna pi pesanta e las emissiuns èn veaple expuneidas alla critica. Igl directour general s'exprima, tgi radio e televisiun avdeschan ainten tgesas da veder, usche tgi tot chegl tgi passa davos chellas fanestras davertas davainta object da discussiun publica. Prinzipalmaintg igl taimp preschaint, noua tgi la tschertga d'en dialog constructiv e bagn savens disturbada tras contestaziuns, tgi n'òn betg totas igl bung senn scu fundamaint. Igl directour general è dall'opiniun, tgi seian forzas subversivas an acziun per destruger igl urden existent. Per consequenza seigl l'obligaziun d'intervigneir ed evitar cotras, tgi en instituziun, la cala grazia alla collaboraziun da mellas ampluias cun bunas calitads humanas e professiunalas vegia piglia en schi bel svilup, vigna periclitada.

Las finanzas fon adegna puspe chitos alla SSR. Igl Cunsegl Federal ò ancunaschaintamaintg betg savia sa decider da dulzar las taxas da conzesun per radio e televisiun. Ord chel muteiv chinta igl directour administrativ per igl onn 1972 cun en deficit da 11,9 milliuns segl sector da radio e 5,2 milliuns tar la televisiun. La televisiun vign a cuvreur igl deficit antras igl dolzamaint sen las emissiuns da reclama. Per igl onn 1973 nirro igl Cunsegl Federal alloura a conceder en augmuint dalla taxa da conzessiun.

Durant la radunanza generala òn igl consulent legal dalla SSR dr. de Kalbermatten ed ing. Probst dalla PTT er do en orientaziun concernent igl problem d'antennas collectivs, repetitours e transmisisun per cabel an interess d'en migler ratschevamaint dallas emissiuns da televisiun an contradas muntagnardas. An ampresa lengia sa tractigl co da dumondas tecnicas. Igs organs dalla PTT vignan a presentar igl resultat digls sies studis an chella direcziun a las instanzas dalla SSR aint igl decurs dalla stad 1972.

An sia seduta digls 20 da dezember 1971 ò igl comité central dalla SSR tscharnia dr. Stelio Molo, anfignen ossa directour da radio dalla Svizra taliana, sco nov directour general an pe da directour Marcel Bezençon, tgi sa rateira alla fegn da zercladour da chest onn. Dr. Molo canoscha igls problems dalla SSR tras a tras. Siva sia tscherna ò el tar ena conferenza da pressa sen dumonda, tge prioritads tgi el tschainta per sia futura activitad raspundia tgi an ampresa lengia vignan las dumondas d'organisaziun e structura deliberadas, siva igl problem dalla partizipaziun e pir an terza lengia la basa costituziunala e la relativa lescha executiva per radio e televisiun. A nous rumantschs è dr. Molo betg ena persuna nonancunaschainta. El ò gio piglia part ples gedas a nossas radunanzas generalas e tot igls noss commembers da suprastanza canoschan el detg bagn. Scu rapresentant d'ena minoritad vign el sainza dubi a demussar interess per igls problems dalla Rumantscheia aint igl ravogl dalla SSR. Dalla CRR anor vagnsa admess ad el igls miglers auguris per sia futura activitad.

An sia seduta digls 24 da schner 1972 ò igl comité central concludia da lascher piglier part a sias sedutas 3 rapresentants digl persunal cun vouch consultativa sabasond segl art. 12 digls statuts dalla SSR. Chella schliaziun è da nateira transitorica e vala anfignen tgi la dumonda vign reglada an moda definitiva. —

2. *La suprastanza dalla societad regiunala* ò gia durant igl onn passo betg manc tgi 11 sedutas. Gio chel fatg demosso, tge grond burdi da labour, tgi er chel gremium ò stuia prestar. Dasperas igls solits affars da rutina ò la suprastanza tscharnia 7 chefs da sarvetsch tar las differentas partiziuns da radio e televisiun. Tot chellas tschernas vignan preliminaraintg preparadas d'ena cumischun, la cala fo propostas per mang dalla suprastanza. La suprastanza anveida alloura igls candidats propunias ad ena presentaziun, noua tgi els ston dar pled e fatg tant ariguard lour persuna, sculaziun, furmaziun, labour ed intenziuns per igl nov camp da labour. La tscherna la pi impurtanta è sainza dubi stada chella digl nov chef dalla partiziun d'infurmaziun tar la televisiun a Turitg siva la demissiun da dr. Willi Kaufmann. Essend tgi la demissiun da dr. Kaufmann veva patto grondas ondas er sen tarragn pulitic ègl sto betg lev da cattar en successour per chel post schi exponia. Siva lungas preparativas e tractativas ò la suprastanza regiunala tscharnia igls 8 da settember 1971 cunseglieir naziunal Ulrich Götsch scu nov chef dall'infurmaziun. Ord muteiv tgi el ò savia surpiglier igl post pir igl 1. da november, ò la suprastanza incarico igl directour da televisiun dalla regiun da manar la partiziun ad interim. Er schi signour Götsch era alla fegn igl sulet candidat, tgi stava anc a disposiziun, ò la suprastanza gia cun el ena lunga discussiun avant tgi far la tscherna. Ulrich Götsch è per buna part en autodidact cun gronda experientscha e forza da labour. El vign rancunaschia scu persuna profilada cun bunas calitads organisatoricas. Nous lagn sperar, tgi cun chella tscherna seia la crisa tar la partiziun d'infurmaziun dalla televisiun liquidada. An connex cun las difficultads tar chella partiziun ò la suprastanza regiunala autoriso igl directour da far propostas per ena reorganisaziun betg angal an chella partiziun ma bagn an general concenter la structura dalla televisiun. La nova structura dess effectuar ena pi gronda trasparenza aint igl menaschi intern. Las relativas propostas dalla direcziun schean gio avant mang e vignan examinadas dallas instanzas ainten la regiun e digls gremiums superiors.

Er igl directour da radio ò do en extensiva orientaziun sur dalla situaziun digl radio ainten la regiun. Lo sa tractigl da realisar consequentamaintg igls intents dalla revisiun digl onn 1964/65 sa basond sen las experientschas fatgas igls davos onns. Las ponderaziuns digl directour da radio èn da speziala muntada an vista agl fatg, tgi dr. Ernst vign a sa rattrer sen la fegn digl onn 1972.

Tar las tschernas digl cunsegl naziunal ed otras elecziuns publicas è la dumonda cant anavant, tgi collaboratours da program da radio e televisiun possan acceptar en mandat pulitic, neida actuala. Ansemen cun igl sarvetsch giuridic dalla direcziun generala e la cumischun giuridica digl comité central è er chel affar nia dissolvia an moda cuntantevla.

La suprastanza ò er tracto gl problem dalla stereofonia tar las emissiuns da radio cun ena prova agl studio da Turitg. Cun chegl tgi la realisaziun è pigl mument betg anc madeira, è la decisiun per antant suspandeida. —

3. *La Cumünanza rumantscha da radio e televisiun* ò salvo sia radunanza generala igls 3 da fanadour 1971 a Coira. Ainten la discussiun sur digl rapport annual egl nia exprimia igl giavisch da presentar per igl futur puspe egn u l'oter gi auditiv. Chels vegien avant onns gia en impurtant plaz ainten las emissiuns rumantschas. I seia necessari da far igl futur tots sforzs per mantigneir igls auditours da radio. Igls gis auditivs seian an chel gro d'impurtanza. Igl chef da programs metta an vista, tgi per igl onn proxim vignins a pruar da realisar chel postulat bagn motivo. Las tractandas statutaricas òn betg do occasiun a grondas discussiuns. Agl center dalla tschantada el sto igl referat da dr. Fritz Ernst, directour da radio dalla regiun. An sies referat ò el tgapia da presentar cun perschasiun la muntada tgi igl lungatg ò per mintga carstgang. Correspondaintamaintg è er la muntada digl radio e dalla televisiun considerabla per igl mantegnimaint digl lungatg rumantsch. Scu igl referent menziunescha, òn radio e televisiun gio presto an chel gro ena gronda lavour. Pigl futur mossa igl referent differents pussebladads, tgi pon esser adattadas da sustigneir igl pievel rumantsch e sias organizaziuns aint igl combat per igl mantignimaint digl lungatg rumantsch. Directour Ernst punctuescha, tgi seia d'impurtanza d'evitar l'alternativa «tudestg u rumantsch». La devisa seia «tudestg e rumantsch». An tota cass seian las istanzas cumpatentas da radio e televisiun prontas da promover venavant cun forza la lavour an favour digl lungatg rumantsch.

La suprastanza dalla CRR vign a procurar, tgi chel referat da dr. Ernst saptga neir publitgia ain tigl rapport annual dalla CRR an rumantsch.

Igl premi «radio e televisiun» vign cumpartia a vigl cunsegliev guvernativ Gion Bistgaun Capaul, Lumbrein, ed a vigl inspectour da scola Töna Schmid, Sent. — Davart digl parsoura vign fatg menziun, tgi la CRR saptga festivar igl giubileum da 25 onns. Gio igl onn 1925 è nida emessa l'amprema emissiun rumantscha agl radio. Igl onn 1946 è la CRR neida fundada ma pir igl onn 1954 recipeida aint igl ravogl dalla societad Svizra da radio e televisiun. Igls organs dalla CRR òn desistia d'organisar ena festividat da giubileum. Igl post da programs a Coira ò an consentimaint cun la suprastanza e la giunta preparo en emissiun commemorativa igls 10 da december 1971. Tar chella emissiun ins ogl santia bagn blier davart digl svilup digl radio rumantsch, seigl ord igls taimps passos, ni pigl futur. Gl'è digl remient previa, da publitgier ain tigl rapport annual davart d'en veteran dalla CRR, tgi è sto dall'antschata anfignen ossa commember d'en organ u l'oter, ena curta cronica da nossa societad da radio e televisiun.

Igl *cunsegl* dalla CRR èsa raduno igls 5 da zercladour a Coira per tractar las fatschendas dalla radunanza generala preliminaraintg scu gl'è previa aint igls statuts. Cun chella occasiun ò el er approvo igl nov reglaimaint per la giunta, tgi prevei dasperas igl 7 commembers ordinaris anc 4 suppleants, tgi vignan tscharnias dalla suprastanza per 4 onns. Igl carnet da duveirs digl chef da programs revidia dalla suprastanza an collabora-

ziun cun rapresentants dalla televisiun a Turitg ed igl chef da programs sez, vign er approvo digl cunsegl. I sa tracta d'ena vart d'ena adattaziun allas relaziuns dad oz. Da l'otra vart vign la posiziun digl chef da programs rinforzada antras chella revisiun. El porta dacodavent ena pi gronda responsabladad. Agl madem taimp obtign el er igls necessaris mezs da controlla. Essenzial ègl tgi igl chef da programs vigna oriento ad ouras davart la furma ed execuziun d'en program da televisiun. Consequentamaintg so el er far an cass da basins las sias obiecziuns e dar las decisiuns schianavant tgi sa tracta betg da dumondas da nateira tecnica.

La seduta dalla *cumischun da programs* ò gia li igls 22 da matg 1971 a Glion. Ella ò conform agl reglamaint per chel gremium discussione las emissiuns passadas e fatg propostas generalas per igls programs. Dr. Clemens Pally, chef digl post da programs, ò an en curt referat dilucido la lavour dalla cumischun e declaro l'importanza da chella. Gl'è igl giavisch general, tgi chel gremium vigna activo per promover cotras ena pi vasta collaboraziun da personas qualifitgeidas tar nossas emissiuns. Chella opiniun è betg ena spezialitad dalla CRR, mabagn ena tendenza generala, tgi az fo valeir an discussiuns cun rapresentants d'otras societads commembras e tar las societads regionalas. Impuls davart dalla cumischun da programs son fructifitgier la lavour dalla giunta e digl post da programs.

La *giunta da programs* ò an diversas sedutas planiso ed organiso las emissiuns da radio e televisiun. Ella ò presto gronda e buna lavour programond las emissiuns sen lunga vista. Scu usito è ella er sa radunada mintga cart onn ansemen cun la suprastanza ed igls rapresentants dalla televisiun da Turitg dr. E. Stäuble e Willi Walther per tractar dumondas da nateira organisatorica, ma er talas tgi tangeschan igl prancepi e la fegn e meira dallas emissiuns rumantschas da televisiun. Er la revisiun digl carnet da duveirs digl chef da programs gio menziunada an relaziun cun la lavour digl cunsegl e neida procurada dalla suprastanza ansemen cun la giunta.

La *cumischun radio e telescola* ò salvo 2 sedutas da lavour. Scu gl'è gio nia do part ainten la pressa èn durant igl onn 1971 neidas dadas 15 emissiuns radio-scola. Per igl onn 1972 èn 18 emissiuns programadas. Suan-dond igl cunsegl da planisar schi bod scu pussebel ò la cumischun gio piglia an igl diversas emissiuns per igl onn 1973.

La *suprastanza* ò an bleras sedutas gia da s'occupar cun dumondas amministrativas, persunalas e cun problems dalla regiun. Scu sagonda secretaria ò la direcziun da radio tscharnia sen proposta dalla suprastanza giunfra Astrid Vincenz da Schlans. Ella ò scumanzo sia lavour segl post da programs 1. da matg 1971. An calitad da terz collaboratour da program è nia eligia scolast Gion Pol Simeon da Lantsch actualmaintg an plaza a Vaz. El vign ad antrar an uffezi siva Pasca 1972.

Siva digl 1. d'october 1971 è er igl post digl sagond collaboratour per las emissiuns rumantschas a Turitg occupo tras Mario Bärtschi. El è e nashia e carschia se an Nagiadegna e porta sen fundamaint da sia sculaziun, furmaziun e practica bunas premissas per la lavour, tgi el sto adampleir. Cugl 1. da schner 1972 è Mic Feuerstein antro an sarvetsch stabel tar la SSR

scu realisatour da program per la televisiun. El vign a mantignair igl sies domicil aint igl Grischun. A tots novs collaboratours seia admess en cordial «bavegna» accompagna cun igls miglers auguris per ena prosperevla activitad.

Sen giavisch dalla giunta e digl post da programs ò la suprastanza tscharnia 4 suppleants dalla giunta, numnadamaintg: Dumeni Columberg, president cummunal e deputo, Mustér, Peter Kasper, directour da cura, San Murezzan, Rina Steier, casarina, Savognin, Gierina Cantieni, scolasta, Donath. Essend tgi inspectour da scola Luzi Tscharner ò curt siva demissiono scu commember dalla giunta è el nia ramplazo tras Gierina Cantieni. Igl post digl cart suppleant dalla giunta è per antant betg anc occupo. Er scolast Gion Kunfermann ò demissiono scu commember dalla cumischun radio-tescola. Per el ò la Sotselva betg anc catto en successour.

La suprastanza ò er gia 2 scontradas cun igls rapresentants dallas 2 otras societads sainza studio ORG ed IRG per tractar problems comunabels dalla regiun. Igl resultat da chellas discussiuns az preschainta ainten an en sboz scu modell d'organisaziun e program per la regiun. Lo vign er previa en augmaint dallas emissiuns rumantschas. Chellas propostas preparadas digls intermediaders dallas 3 societads ston neir tractadas ainten igls gremiums dalla regiun.

La dumonda da novs stabilimaints ò er occupo la suprastanza intensiv-maintg. Per igl mument ègl betg anc reuschia da catter ena schliaziun definitiva, ma nous cartagn d'esser sen buna veia.

Ariguard *igl program* sarrogl gio ancunaschaint e tot igls rumantschs, tgi l'emissiun «igl balcon tort» è daventada siva digl 1. schner 1972 en emissiu da «modell», tgi sa cumpona da differentas contribuziuns. Ella vign emessa 14 gedas ad onn plus repetiziuns. Pianavant vignan produtgias 3 u 4 films esters cun comentar rumantsch. Chella schliaziun è da nateira transitorica perantant per 2 onns. Sch'ella vess betg da cuntantar igls aspectatours, vigna ella midada. Ulteriouramaintg vign emess mintga sonda ena contribuziun per igls pitschens da televisiun correspondend all'emissiun tudestga «der Tag isch vergange». Per part è igl tema igl madem scu chel dall'emissiun tudestga e per part original rumantsch.

Igl mument statan la suprastanza ed igl post da programs an tractativas cun las instanzas cumpatentas dalla SSR perveia dalla derasaziun da nossas emissiuns radiofonicas ainten l'antira Svizra tras teledifusiun. La situaziun actuala cuntainta betg.

Sen fundamaint da chellas indicaziuns savez constatar, tgi igls organs responsabels dalla CRR tschertgagn cun tota premura d'amplifitgier las emissiuns da radio e televisiun rumantschas. — Stefan Sonder

Contribuziun annuala dallas vischnauncas

Per igl onn 1971 han las suandontas vischnauncas pagau questa contribuziun:

Andeer	100.—	Morissen	25.—	Sent	70.—
Andiast	15.—	Mulegns	20.—	Silvaplauna	100.—
Ardez	50.—	Mustér	100.—	Sumvitg	20.—
Bever	30.—	Preaz	30.—	Susch	20.—
Bonaduz	50.—	Puntraschigna	160.—	Sur	10.—
Bravuogn	20.—	Ramosch	40.—	Tersnaus	10.—
Breil	120.—	Razén	50.—	Tinizong	90.—
Brinzeuls	12.50	Riom	20.—	Trin	40.—
Casti	50.—	Rueun	45.—	Trun	50.—
Cunter	10.—	Ruschein	40.—	Tschierv	13.—
Domat	50.—	Sa. Maria	20.—	Tschlin	50.—
Duin	10.—	Salouf	30.—	Tujetsch	50.—
Flond	10.—	Samedan	125.—	Uors-Peiden	15.—
Ftan	20.—	San Murezzan	50.—	Valchava	10.—
Fuldera	10.—	Savognin	81.60	Vaz	200.—
La Punt	20.—	S-chanf	52.50	Vignogn	20.—
Lavin	20.—	Schlarigna	20.—	Vuorz	40.—
Lumbrein	30.—	Schnaus	10.—	Zernez	100.—
Luven	15.—	Scuol	80.—	Ziràn	50.—
Madulain	10.—	Segl	20.—	Zuoz	120.—

Scolettas sustenidas dalla LR per igl onn 1971

Alvagni	800.—	Lantsch	1000.—	Surava	1000.—
Bravuogn	800.—	Puntraschigna	500.—	Tinizong	500.—
Casti	500.—	Razén	500.—	Trin	500.—
Champfèr	500.—	Samedan	2000.—	Valbella	500.—
Danis-		San Murezzan	500.—	Vaz	500.—
Tavanasa	500.—	Segl	500.—	Zuoz	500.—
Glion	500.—	Silvaplauna	500.—		

Quen annual 1971

A. Quen general

Expensas

Expensas per organs e persunal

Cussegl	1 814.10	
Suprastonza	2 822.75	
President	3 600.—	
Nuder	750.—	
Cumissiuns	2 095.50	
Cussegl da scola	1 187.70	
Pagas al secretariat	59 284.—	
Paga per schubergiar	1 719.60	
Supplement da carischia	6 363.80	
Supplement da famiglia ed affons	2 100.—	
Supplement d'esperienza	2 589.10	
SVS/SI/CCF	4 156.05	
Segirada d'accidents	703.35	
Contr. alla segirada da spargn	577.50	
Contr. alla segirada da pensiun	2 575.40	92 339.65

Cuosts da biro

Cuosts da viadi e representaziun	646.15	
Material e maschinas da biro	2 772.80	
Francatura e vitgira	495.65	
Telefon	1 775.85	
Cuosts da banca e schec postal	253.55	
Tscheins per biros e magasins	7 942.25	
Scauldament per biros e magasins	1 320.85	
Glisch e forza electrica biros e magasins	367.40	
Material per schubergiar	104.75	
Reparaturas ed installaziuns	18.90	15 698.15

Divers cuosts

Biblioteca ed archiv	291.60	
Abonnaments per gasettas e diversa	936.20	
Inserats	861.90	
Propaganda generala, rapport annual, scartiras d'orientaziun	2 206.80	
Tscheins passivs	80.—	
Segirada da fiug	183.80	
Cuosts divers secretariat	135.40	
Restituziun parziala al deficit	34 837.79	39 533.49

Subsidis

Subsidis regulars

Società Retorumantscha	5 150.—	
Romania	7 000.—	
Uniun dals Grischs	5 150.—	
Renania	5 150.—	
Uniung Rumantscha da Surmeir	5 150.—	
Uniun da Scripturs Romontschs	1 400.—	
Cumünanza Radio Rumantsch	400.—	29 400.—

Subsidis supplementars

Società Retorumantscha	2 650.—	
Romania	10 400.—	
Uniun dals Grischs	8 600.—	
Renania	2 850.—	
Uniung Rumantscha da Surmeir	3 800.—	28 300.—
<i>Per survetsch da referats</i>		2 951.90
<i>Per la fatscha da nos vitgs</i>		2 042.45

Divers subsidis

USR per studis	900.—	
USR per cumissiun litterara	700.—	
USR per ovras litteraras novas	3 900.—	
USR per seradas romontschas	1 500.—	
UdG per «L'aviöl» e «Dun da Nadal»	916.50	
A particulars	3 000.—	
Per ed. litt. e musicalas	2 000.—	14 450.—

Scoletta

Pagas allas mussadras	42 872.40
Paga alla instructura	16 405.—
Paga per schubergiar scoletta Cuera	3 440.40
Paga alla inspectura	2 276.—
Supplement da carischia	5 476.70
SVS/SI/CCF	3 005.45
Segirada d'accidents	1 556.50
Provediment per instructura e mussadras	3 527.40
Cuosts da viadi per survigilanza	1 765.15
Cuosts da viadi per mussadras	314.20
Ediziun «La scoleta»	300.—
Subsidi Conferenza CMR	450.—
Cumpra da material e mobilies	1 460.40

Material e mieds didactics cuors mussadras	1 596.05	
Tscheins scolettas e cuors mussadras	10 827.75	
Scauldament per scolettas e cuors mussadras	2 780.30	
Glisch e forza electrica scolettas e cuors mussadras	739.90	
Material per schubergiar scolettas Cuera	74.70	
Reparaturas scolettas	11.65	
Economia cuors mussadras	5 299.15	
Subsidis a scolettas	12 600.—	
Cuosts divers scolettas	244.—	
Cuosts divers cuors mussadras	1 508.95	118 542.05

Cuosts specials per mantener il lungatg

Pil teater	4 000.—	
Per cuors da lungatg	8 575.90	
Cuors audiovisual	5 275.20	
Cuors en scola	4 430.—	
La Pùnt	2 113.23	24 394.33
		<u>364 968.52</u>

Entradas

Subsidis e contribuziun

Subsidi dalla Confederaziun	190 000.—	
Subsidi dil Cantun	120 000.—	
Contribuziun dallas vischnauncas	2 852.60	312 852.60

Entradas ord investiziuns

Tscheins	204.95	
Tscheins ord fonds	850.—	1 054.95

Entradas diversas

Contribuziuns publicas per scolettas	24 491.15	
Marcau da Cuera	10 000.—	
Marcau da Turitg	2 000.—	
Taxas dils scolarets	3 474.35	
Contribuziuns scolaras cuors mussadras	14 000.—	
Cuors da lungatg	3 185.—	
Marcau da Cuera per instrucziun romontscha	2 000.—	
Entradas diversas	835.50	
Restituziun supplement per affons	1 440.—	
Scuntraziun cuosts per ediziuns	16 789.15	
Entradas per documentaziuns	340.—	78 555.15
		<u>392 462.70</u>

B. Quen per las ediziuns

Expensas

Cuosts per ediziuns

Vocabulari da Surmeir	62 974.20	
Pledari dalla Sutselva	3 309.25	
Cudischs OSL e LR (ord res. 3000.—)	9 132.40	
Reediziun Vocabulari tud.-rom. sursilvan	30 083.40	
Reediziun Dicziunari tud.-rum. ladin	1 200.—	
Emil e'ls detectivs (ord res. 4000.—)	8 375.—	
La strietta (sursilvan)	802.50	
Canzuns	762.25	
Grammatica Rumantsch Surmeir	6 113.—	
Vuolpet Buolfin (ord res. 4000.—)	8 656.—	
La fuigia dil Stoffel	1 283.—	
Sper Via	726.—	
Reediziun Guardia Grischuna (ord res. 5000.—)	5.30	
Grammatica sursilvana	42.60	
Laudinella	5 180.—	
Divers	6 441.60	145 086.50

Cuosts secundars

Scuntraziun cuosts secretariat	16 789.15	
Francatura e vitgira	875.44	
Propaganda	445.50	18 110.09
		<u>163 196.59</u>

Entradas

Contribuziuns

Cantun per Vocabulari da Surmeir	21 000.—	
Fondo naziunal per Vocabulari sursilvan	21 290.—	
Pro Helvetia per Vocabulari da Surmeir	15 000.—	
Pro Helvetia per Emil e'ls detectivs	3 000.—	
Pro Helvetia per Vuolpet Buolfin	2 000.—	
Cum. pil bien cudisch da giuv. per Emil e'ls detectivs	2 000.—	
Cum. pil bien cudisch da giuv. per Vuolpet Buolfin	2 000.—	
Cum. pil bien cudisch da giuv. per Sper Via	460.—	
Fondo Cadonau per Vocabulari sursilvan	5 000.—	
Uniun da Banca Svizra per Vocabulari da Surmeir	10 000.—	81 750.—

Vendita

Divers cudischs	48 181.61
Augment debiturs	1 122.65
Augment valeta cudischs avon maun	4 648.15
	<hr/>
	135 702.41

Quen general

Cuosts	364 968.52
Entradas	392 462.70
	<hr/>
Avanzament	27 494.18

Quen d'ediziuns

Cuosts	163 196.59
Entradas	135 702.41
	<hr/>
Deficit	27 494.18

Bilanza 1971

Activas

Cassa	772.70	
Schec postal LR	21 427.50	
Debiturs divers	316.55	
Debiturs dallas ediziuns	9 686.30	
UdG per Ouvras P. Lansel	3 162.—	
Participaziun Radio Turitg	200.—	
Cudischs avon maun	71 981.45	107 546.50
Maschinas da biro	1.—	
Mobilias da biro	1.—	
Mobilias da scoletta	1.—	
Biblioteca LR e Caviezel	1.—	4.—
Activas transitoricas		23 642.48
Deficit		98 933.57

Banca cantunala

Legat dr. Pieder Tuor	2 000.—	
Legat per scribents malsauns	765.50	
Legat dr. Felix Calonder	15 000.—	17 765.50
		247 892.05

Passivas

Crediturs divers	8 489.65	
Cassa da spargn pers. LR	9 862.60	25 725.20
Emprest Fund. Augustin	3 000.—	
Emprest Fond naziunal per vocabularis	40 290.—	
Emprest Fond naziunal per Ouvras Lansel	5 658.—	48 948.—
Passivas transitoricas		11 592.90

Reservas per intents specials

Per ediziuns linguisticas	75 500.—
Per ediziuns commemorativas	4 000.—
Publicaziuns per affons	28 525.60
Per ovras litteraras novas	2 400.—
Per ovras musicalas	5 000.—
Cumissiun da cant	1 500.—
«La scoleta», fegl per mussadras	146.20
Cuors mussadras	19 396.65
Per las scolettas	3 800.—

Cudischs da scola Sutselva/Plaun	2 200.—	
Lectura Sutselva/Plaun	1 392.—	143 860.45
	<hr/>	
<i>Banca cantunala</i>		
Legat dr. Pieder Tuor	2 000.—	
Legat per scribents malsauns	765.50	
Legat dr. Felix Calonder	15 000.—	17 765.50
	<hr/>	
		<u>247 892.05</u>

SCHWEIZERISCHE LANDESBIBLIOTHEK

BIBLIOTHÈQUE NATIONALE SUISSE

BIBLIOTECA NAZIONALE SVIZZERA